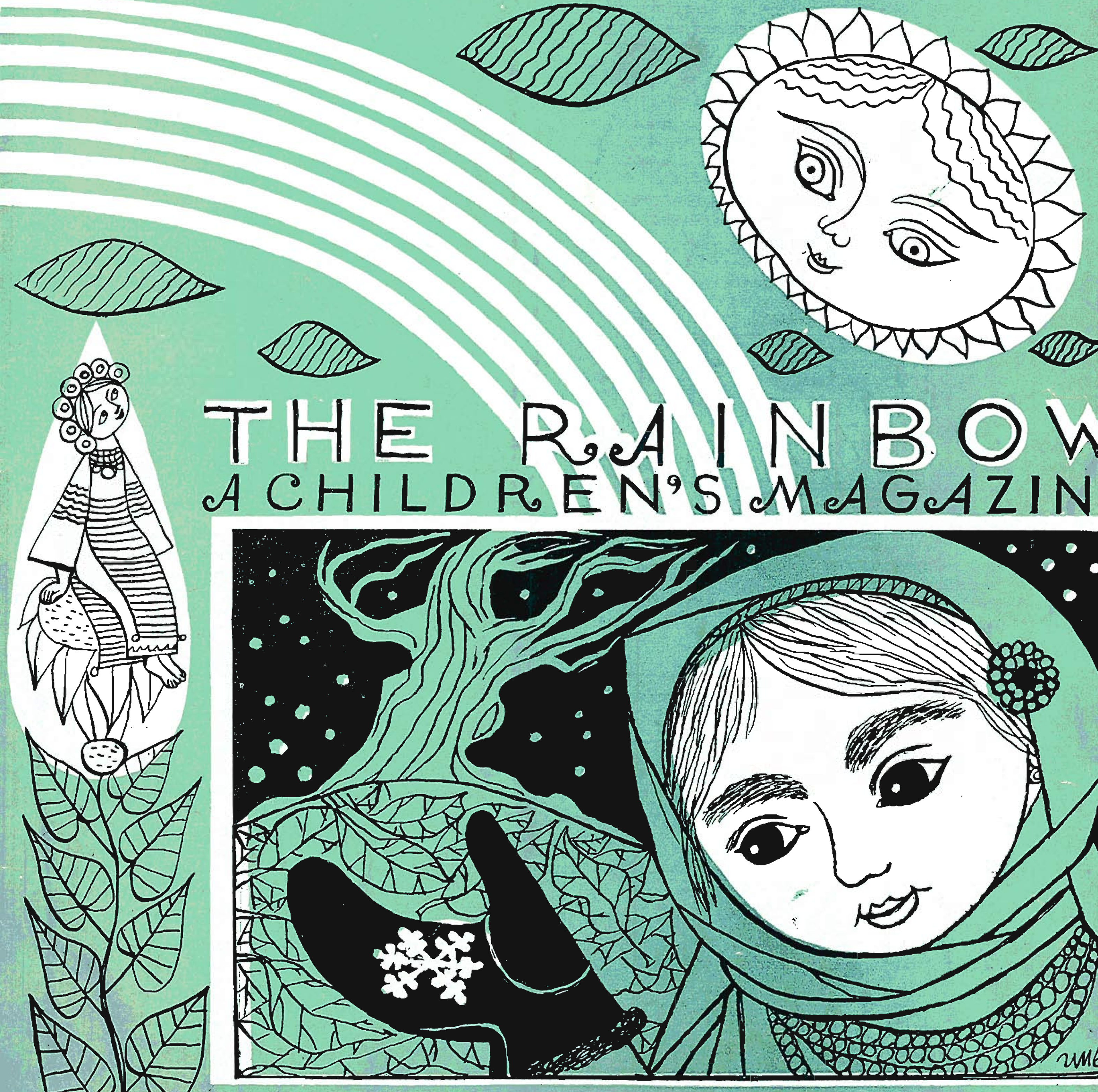
ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE RAINBOW

A CHILDREN'S MAGAZINE

Ч. 11 (111)

ШКІЛЬНА РАДА УККА Й ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ КАНАДИ ПОРУЧАЮТЬ „ВЕСЕЛКУ" ДЛЯ ШКІЛЬНОГО ВЖИТКУ В ШКОЛАХ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Анна Ґовдяк з Швебіш Галь (Німеччина) пише: Дорога „Веселко"! Дякую дуже, що й у 1963 році Ти до мене приходиш. Тішуся, що я і моя сестричка Оля можемо надалі Тебе читати. Складаю щиру подяку всім тим дітям, які допомогли мені придбати новий великий акордеон, щоб я могла продовжувати свою музичну науку. З допомогою прийшли мені такі діти: Ляриса Яхторович (10 дол), Марко Гарванко, Г. Сидоренко, всі з Шикаґо (по 5 дол.), Оксана Куйбіда, Ню Йорк (5 дол.) та Юрій Ткач з Австралії (1 фунт і 10 шилінґів). Одначе, новий акордеон коштує 500 німецьких марок, тому я звертаюся з просьбою ще й до інших дітей в Америці, Канаді й Австралії, щоб прийшли мені з допомогою.

Здоровлю щиро Тебе, „Веселко", і всіх українських дітей, що живуть далеко від мене за океаном!

Від Редакції: Закликаємо наших читачів піти за прикладом тих дітей, які вже поспішили допомогти товаришці в Німеччині придбати музичний інструмент. Громада — великий чоловік! Адреса Ані така: Anna Goudiak, (717) Schwaebisch Hall, Heidweg 12, West Germany.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ

а) Вдень по небу манджає,
Ввечері на землю сідає?

б) Увесь вік по одній дорозі ходить, а назад не вертається?

в) Вертиться, крутиться, ніколи не стане,
На нім живуть люди, і гори, і ями?

г) Взимі чорне, навесні і вліті зелене, а восени жовте?

ґ) Взимі біле, навесні чорне, вліті зелене, восени стрижене?

д) Блищить, біжить, гадючиться
І все по низині крутиться?

е) Спершу блиск, за блиском тріск, за тріском плеск?

є) Два брати рідні: одного всі бачать, але не чують, другого всякий чує, але не бачить?

— *** —

ЩО ЦЕ?

а) Як звинеться у клубок — ні головки, ні лапок,
Має повно колючок, а зоветься ......

б) Невидимий дух скинув капелюх,
Покрутив, повертів та й лишив.

в) Чорна баба із давніх-давень
Покриває все на світі, як погасне день.

ЛІСОВІ ЗАГАДКИ

а) Є шапка, але немає голови, є нога, але без черевика.

б) Стоїть при дорозі на одній нозі,
Шапочку має, та нікого не вітає.

— *** —

ЯКА ЦЕ ГОРОДОВИНА?

а) Сам червоний, а чуб зелений.

б) В земляній сиджу коморі,
А коса моя надворі.

в) Довгий, зелений — добрий солений,
Добрий і сирий — хто він такий?

г) Без вікон, без дверей — повна хата людей,
та все в білих кожухах.

— *** —

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК ЗА ЖОВТЕНЬ ц. р.: ПАРИСТІ Й НЕПАРИСТІ ЧИСЛА В МАҐІЧНОМУ КВАДРАТІ:

2. 7, 6
9, 5, 1
4, 3, 8,

ВІДГАДАЙТЕ, ШКОЛЯРІ! а) Перо, чорнило, папір; б) літери, письмо; в) папір і письмо; г) книжка. **ЯКІ ЦЕ ДЕРЕВА?** а) Каштан; б) ялина, сосна, смерека (шпилькові, або чатинні дерева); в) листяні дерева й шпилькові, або чатинні дерева; г) дуб. **ЩО ЦЕ?** а) Дерево; б) дерево; в) гриб; г) ліськовий горіх. **ЯКИЙ ЦЕ ЗВІР І ЯКИЙ ЦЕ ПТАХ?** Коли в слові осел змінимо букву „с" на букву „р", вийде слово орел.

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редаґує Колеґія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗДА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа — 40 центів. Ціна подвійного числа — 60 центів.

Адреса: "SVOBODA" — "Veselka," P. O. Box 346, Jersey City 3, N.J., U.S.A.

Редакція застерігає собі право виправляти прислані авторами матеріяли. Передруки нових творів і ілюстрацій, вміщених у „Веселці", тільки за попередньою згодою Редакції й Видавництва та за поданням джерела.

Обкладинка роботи Галини Мазепи. Розділові заставки М. Бутовича, Е. Козака, П. Холодного.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
published monthly by the Ukrainian National Association
81-83 Grand Street — Jersey City, N.2J.
Subscription $4.00 per year.
Entered as Second Class Matter at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці: Галина Мазепа — Останнє листячко й перші сніжинки

Михайло МАМОРСЬКИЙ *Ілюстрація П. ХОЛОДНОГО*

МОЛИТВА ЗА ГЕРОЇВ

Ти, Боже, любиш героїв,
Борців за правду і воїв
За рідну землю свою;
За ближніх вони вмирають,
За щастя рідного краю,
За волю в лютім бою.

Тобі, Небесний наш Отче,
Молитву щиру шепочем
За душі героїв тих,
Що за Україну впали,
Що кров молоду пролляли
На нивах рідних, святих.

Прийми їх, Боже, до себе,
До щастя вічного в небі,
Даруй їм сонячний рай,
А їх землі, Україні,
Незламній в лютім терпінні,
Волю і долю подай!

НЕЗАБУТНІ ВЕЛИКІ ДНІ

Гарна, багата і плодюча українська земля здавна приманювала сусідів, зокрема Москву й Польщу.

Давні польські королі і московські царі силою заволоділи землями України, але ніколи не покорили українського народу. І коли в 1914 році вибухла перша світова війна, українці зразу зорганізували свої військові частини, що звалися Січові Стрільці. У 1917 році впала московська царська влада. Тоді поневолені Москвою народи вхопили за зброю і почали творити свої власні держави.

В столиці України — Києві створилася українська влада, зорганізувалося українське військо, а дня 22-го січня 1918-го року проголошено Українську Державу.

За деякий час, дня 1-го листопада 1918-го року створилася влада теж у Львові — столиці Західньої України. На ратуші Львова і в інших містах замаяли гордо українські блакитно-жовті прапори. Обидві частини української землі — Східня Україна з Києвом і Західня Україна зі Львовом з'єдналися разом в одну Соборну Самостійну Суверенну Українську Державу. Сталося це дня 22-го січня 1919-го року. Святочне проголошення злуки відбулося в Києві на площі перед старовинним собором св. Софії.

Отак по довгих століттях неволі український нарід став володарем на своїй землі.

Та давні відвічні вороги — Москва і Польща знову пішли війною на Україну. Замість московсько-царської армії рушила на Київ з півночі нова московсько-большевицька армія, а Львів і всю Західню Україну завоювала Польща.

Пояснення: Воï або **воїни** — так у давнину називали військових людей; порівняйте — війна, воювати, военний.

Останки хоробрих українських військ оточили большевики під містечком Базаром на Волині.

— Здавайтеся! Ставайте нам на службу, а життя вам даруємо! — закричали московські комісари.

— Краще смерть, як життя у московській неволі! — відповіли воїни-герої і заспівали гимн „Ще не вмерла Україна"...

Сальвами із скорострілів стали розстрілювати большевики українських лицарів. 359 героїв віддали своє життя за волю українського народу.

Сталося це незабутнього дня 21-го листопада 1921 року. Отак впала нова Українська Держава. Московські займанці знущаються над українським народом, засилають українців тисячами в холодний Сибір, замучують у тюрмах, грабують українське добро.

Тридцять років тому москвини забрали все збіжжя з України і українські селяни не мали ні куска хліба для себе і своїх діток. У всій Україні настав отак штучно створений голод, від якого вигинуло тоді коло семи мільйонів українців. І цього року знову загрожує голод нашій Україні.

Впала Українська Держава, і запанував над нею лютий її ворог — Москва. Але український нарід не забуває ні на хвилинку про великі незабутні дні своєї нової історії:

22-го Січня 1918-го року, 1-го Листопада 1918-го року, 22-го Січня 1919-го року, 21-го Листопада 1921-го року.

Українські діти, юнацтво і молодь разом з батьками згадують ці великі дні і кожного року вшановують пам'ять героїв-борців за волю України.

І прийде час — скине український нарід московське ярмо і знову над Києвом та Львовом замають вільно і гордо українські прапори!

Володимир МАЦЬКІВ

ЛИСТОПАДОВА ПРИГОДА

Сценічна картина з часів боротьби за Львів 1918 року

Славко — 12 років, Богданко — 10, Юзько — 14, підстаршина, 1-ий стрілець, 2-ий стрілець, ранений стрілець — всі вояки українського війська.

Відслона

(Заулок Львова. В далині видно міський ратуш з українським прапором. Чути окремі постріли та серії із скоростріла. За хвилину попід муром обережно проходить українська військова стежа).

ПІДСТАРШИНА *(притишеним голосом)*. Обережно, бо недалеко йде бій! Ми маємо завдання відшукати ворожу боївку, що десь із сховка обстрілює наше військо. Вже поранили двох стрільців, а один пропав без сліду.

І СТРІЛЕЦЬ. Зле, що ми міста не знаємо, а тут стільки заулків, вікон і криївок!

ПІДСТАРШИНА. Наказ мусимо виконати. Це ж війна за нашу рідну землю. Будемо обережно посуватись попід мурами і слідкувати за всіма вікнами. Ручні ґранати майте напоготові! *(Стежа відходить).*

(За хвилину відгиняється брама одного дому і з неї виходять спершу Юзько, а за ним Славко й Богданко).

ЮЗЬКО *(розглянувшись навколо)*. Нема чого боятись! Тут кулі не падають. Можемо добре розглянутись, що тут діється, а то сидиш у хаті, мов арештант, нічого не бачиш і не знаєш. Чуєте, стріляють! Десь тут недалеко йде бій. А я так хотів би кинути хоч кілька камінців на тих „антків"!

СЛАВКО. Ти кидав би на своїх?

ЮЗЬКО. Яких „своїх"? Хто тобі таке казав? Хіба я поляк?

БОГДАНКО. А чого ти називаєшся Юзько?

ЮЗЬКО. Хіба я знаю? Так мене кличуть — і все.

СЛАВКО. Ти ходив до польської школи.

ЮЗЬКО. Це правда, мене туди посилали, але я не поляк. Я ходжу до церкви, а не до костьолу!

БОГДАНКО. Стривайте! Чи чуєте, як кулі свищуть? Я йду додому.

СЛАВКО. А може сховаймось тут, біля брами!

ЮЗЬКО*(наслухує)*. Цитьте! Хтось стогне! Чуєте? Там — десь — у парку . . . Може то наш стрілець? Може він ранений? Мушу піти подивитись.

Е. Козак: Львівський Листопад 1918 р.

СЛАВКО. Як же ти підеш, коли стріляють! Почекай, може трохи притихне.

ЮЗЬКО. Що там бій! Я пролізу попід муром, а далі поза кущами. Не можемо дозволити, щоб наші там умирали! Я йду, а ви нікому не кажіть! Як хочете, то ждіть на мене в сінях! *(відходить).*

СЛАВКО. Дивний той Юзько. Всі кажуть, що він поляк, а видно, що це наш, тільки чуже ім'я носить.

БОГДАНКО. Здається, бій затихає, пострілів майже не чути. Варто поглянути, куди пішов Юзько.

СЛАВКО. Ні, не йди! Якщо мама довідається, не пустить нас навіть до брами. Почекаймо тут, поки не вернеться Юзько! *(Оглянувся).* Бачиш, там ідуть наші на підмогу.

БОГДАНКО. Гаразд, почекаймо! *(За хвилину).* Але чому його так довго нема? Коли ж він вернеться?

ЮЗЬКО *(зігнувшись удвоє, підходить до брами).* Ух, як я задихався!

СЛАВКО. Що ти бачив?

ЮЗЬКО. Я знайшов раненого в ногу стрільця. Лежить у парку під деревом. Ніяк не може дістатися до своїх. Мусимо йому допомогти!

СЛАВКО. Певно, що мусимо, але як? Звідти видно на польську сторону. Якщо побачать кого, стрілятимуть.

ЮЗЬКО. Мусимо спершу подумати, як це зробити. Він не може сам іти, його треба винести. Коли б не стріляли, не було б клопоту. А наші сили такі невеликі . . .

БОГДАНКО. Якби ми мали добрий візок на низьких колесах, то стрільця можна було б легко забрати, а так не знаю . . .

СЛАВКО. В нашім льоху є драбина. Чи не можна її використати? Прив'яжемо до неї довгий шнур і підсунемо до раненого. Він ляже на драбину, а тоді ми потягнемо її за шнур, наче сани, і так вивеземо раненого з небезпечного місця.

ЮЗЬКО. Ти добре придумав, Славку, варто спробувати! Мушу побачити ту драбину.

СЛАВКО. Зараз її притягну. *(Зник у брамі).*

ЮЗЬКО і БОГДАНКО *(ходять попід муром і наслухують).*

СЛАВКО *(вертається з драбиною).* Ось вона! Здається, досить міцна.

ЮЗЬКО *(оглядає драбину).* Добра драбина! Врятуємо стрільця! Будьте тут, я зараз прийду! *(відходить).*

СЛАВКО. Поможи нам, Господи, врятувати нещасливого! Який я був би радий! *(Наслухує).* Чуєш? Тепер уже не стріляють!

БОГДАНКО. Тепер можна б! . .

СЛАВКО. Коли б швидше Юзько вернувся! . .

ЮЗЬКО *(несе довгий шнур і тонку дошку).* Зараз зробимо сани й воза. Поможіть! Отак, отак! *(Кладуть дошку на драбину, прив'язують її шнурком).* Готово! Тепер прив'яжімо шнур до драбини. О, зовсім добре! Йдемо! Я піду вперед, а ви поодинці за мною. Робіть те, що я, і будьте обережні! Якщо стрілятимуть, лягайте на землю й не рухайтеся! Не втікайте, бо може бути ще гірше! Як усе буде готове, я дам знак рукою, а ви тягніть, але не підіймайтеся з землі!

(Хлопці беруть драбину і скрадаються попід муром. Хвилину на сцені нема нікого, потім входять ПІДСТАРШИНА і І СТРІЛЕЦЬ).

ПІДСТАРШИНА. Тут хвилину відпочинемо й підемо в другу сторону. На цьому заулку не видно такого місця, де могла б ховатися ворожа боївка.

II СТРІЛЕЦЬ. В парку чути якісь дитячі голоси. Щось там діється.

ПІДСТАРШИНА. Поглянь, тільки обережно!

II СТРІЛЕЦЬ *(скрадається попід муром, розглядається, потім вертається).* Пане вістуне, там три хлопці! Здається, щось тягнуть.

ПІДСТАРШИНА. Чого ще діти волочаться по місту, коли скрізь так небезпечно?! Ходім до них! *(Пішли. За хвилину гути гамір, вертаються разом стрільці та хлопці. Стрільці вносять на драбині раненого і кладуть у брамі).*

ПІДСТАРШИНА. Ви знайшли його в парку?

ЮЗЬКО. Так. Ми притягнули його в безпечніше місце.

РАНЕНИЙ. Я від учора лежав і був би пропав, якби не ці хлопці.

ПІДСТАРШИНА. Нам казали, що ти попав у ворожий полон.

РАНЕНИЙ. Хіба мертвого взяли б мене вороги!

ПІДСТАРШИНА *(до стрільців).* Беріть раненого! Його треба занести до найближчого лікаря. *(До хлопців).* Добре, хлопці! Господь вам цього не забуде, а Україна подякує. Він за неї пролляв свою кров. Ви врятували людське життя. Де ви мешкаєте? Скажу старшині, може вас нагородить.

ЮЗЬКО. Найкраща нагорода для нас та, що ми врятували нашого стрільця!

— **Заслона** —

Пояснення: Довгі роки польського панування в Західній Україні довели до того, що частина українського міського населення у Львові стала вживати польської мови. Проте, хоч ці люди розмовляли по-польськи, мали польські імена та ходили до польських шкіл, вони залишались українцями. Так і „Юзько" (Осип) у цій сценці. це щирий українець, хоч два інші хлопці, Славко й Богданко, думали спочатку, що він поляк.

„**Антек**" — так називали у Львові з-польська вуличників. Багато цих польських вуличників під час боїв за Львів стріляли на українських вояків чи виконували розвідчу службу в користь польського війська. Деколи „антками" називали насмішливо поляків взагалі.

Подав: Б. ДАНИЛОВИЧ *Ілюстрація П. АНДРУСЕВА*

ДЗВІН ПЕРЕМОГИ

Казка

Давним-давно великий київський князь Всеслав задумав збудувати нове місто.

— Це мусить бути найбільше й найкраще місто на землі! — сказав володар Києва.

Але не сталося так, як він бажав. Дикі степовики, половці, мов голодна сарана, раз-у-раз набігали великою ордою на українські землі, брали людей у полон, а оселі палили.

Покликав князь до себе мудреця-пустельника, що довгі роки проживав самотою в печері над Дніпром.

— Ти старий і розумний! — сказав князь. — Порадь, що робити, щоб оборонити нашу землю від жорстоких ворогів.

— Хай майстер-ливарник виллє дзвін, але такий, щоб більшого від нього не було в усьому світі, — відповів пустельник. — Його звук має розлягатися до найдальших меж нашої держави на півдні й півночі, на сході й заході.

Наказав тоді князь своїм слугам:

— Приведіть щонайліпшого майстра-ливарника!

Кинулися посланці розшукувати щонайліпшого майстра, знайшли його і привели до князя.

— Маєш вилити дзвін, найбільший на землі — такий дзвін, щоб його звуки доходили до всіх меж нашої держави! — сказав князь.

Узявся майстер до роботи. Працював без відпочинку. Його донька, красуня Звенислава, допомагала йому вибирати найясніше золото, найбіліше срібло й найчорніше залізо — на дзвін. Багато днів і ночей кипіли дорогоцінні метали у розжареній печі. Нарешті ливарник вилив дзвона. Але, на лихо, коли дзвін прохолов, з'явилась на ньому велика тріщина . . .

Знов узявся майстер до роботи. І знову днями й ночами допомагала батькові невсипуща дочка. Але й цим разом вийшла невдача. Коли майстер вилив нового дзвона, з'явились на ньому дві широкі тріщини.

Дізнався про це князь і гнівно погрозив:

— Якщо і третій раз буде невдача, попрощаєшся, небоже, з своєю головою!

Утретє взявся майстер до роботи, але не було вже в його очах радости, а в руках — певности. А відомо ж, кому праця не дає радости, той ніколи не зробить її як слід.

Зажурилася Звенислава, і вночі, коли всі спа-

ли, потайки побігла в печеру до пустельника. Переповіла йому страшні слова князя.

Задумався старий мудрець.

— Звуки дзвона мають кликати до перемоги. Такого дзвона годі вилити з суміші золота, срібла й заліза. Ще треба, щоб змішалася з ними кров людини-героя, готового віддати життя за рідний край і нарід.

Уранці, як завжди, дівчина допомагала батькові. Вона стояла біля печі й дивилася на розтоплений метал. Велика турбота налягла її розум і серце. Вона знала те, чого не знав її батько: то не буде дзвін перемоги, він знову матиме тріщини, якщо ніхто не віддасть себе у жертву. І знову вороги руйнуватимуть рідний край, забиратимуть у неволю юнаків і дівчат, убиватимуть старих людей і дітей, палитимуть міста й села . . .

— Ні, не буде цього більше! — сказала рішуче Звенислава.

І не встиг старий майстер зрозуміти, що діється, як його прекрасна донька зникла в кипучому металі. Її кров змішалася з розтопленим золотом, сріблом і залізом.

Заплакав нещасливий батько. Звенислава була його єдиною дитиною, єдиною радістю, єдиною надією на старі літа.

А як вилито дзвін утретє, то вийшов він надиво гладкий і тугий, і на його блискучій поверхні не було ні найменшої тріщинки. Увесь нарід радів чудовим дзвоном і прославляв майстерність ливарника.

За давнім звичаєм, майстер перший ударив у дзвін, і чарівно-могутній його голос сповнив серця всіх людей радісним тремтінням. Але в голосі дзвона ливарник почув те, чого зразу не почули інші: голос коханої доні, що віддала своє молоде життя за землю своїх дідів і батьків, за рідний нарід, що його любила палкіше, ніж саму себе.

Минали дні. Прекрасне й велике місто було збудоване. З княжого наказу дзвона повісили на найвищій дзвіниці біля собору.

Одного разу на зорі залунали на сполох голосні звуки. Ніхто не ударяв у дзвін. Він сам гойдався, вдаряючи залізним серцем об металеві криси, і його голос лунав по всій країні, ген аж до найдальших меж на сході й заході, на півдні й півночі.

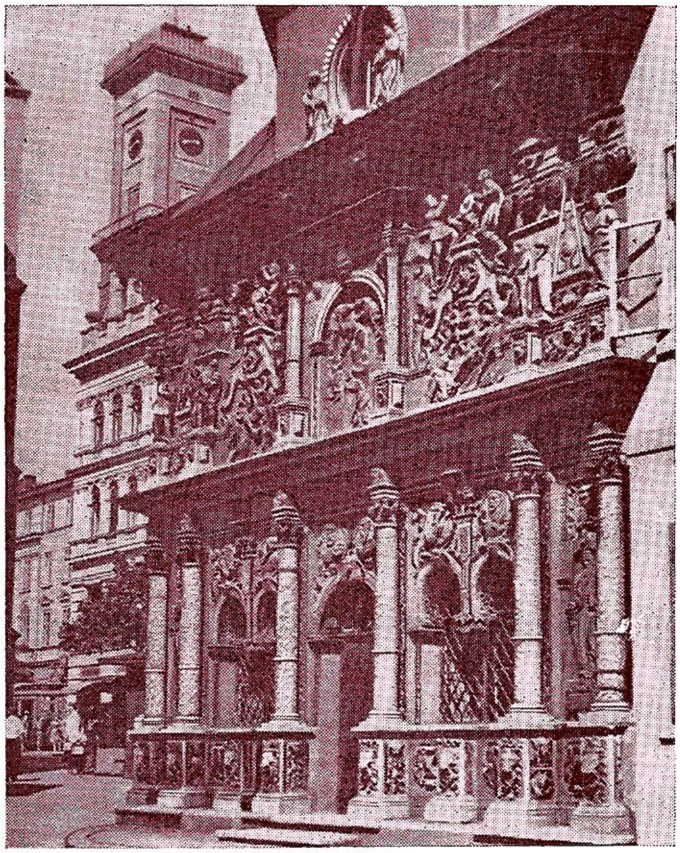
— Половці! Половці напали! — зойкали люди, побачивши на обріях криваву заграву, сповиту клубами диму.

А дзвін дзвонив. І сталося диво: в серцях людей, що чули голос дзвона, збудилися завзяття, геройська мужність і відвага. Чоловіки сягали по зброю, юнаки сповнялися хоробрістю досвідчених мужів-лицарів, а мужі уподібнювались розважливістю і розумом до мудреців. Проти половців-наїзників став муром увесь нарід. Ніхто не знав, що таке страх перед ворогом, слухаючи поклик до зброї, що котився із звуками дзвона. У цих звуках линув-розносився переможний поклик молодої дівчини-героїні, Звенислави.

Ворогів розбито. Сліду по них не зосталось, а імена їх затерлись у пам'яті людей.

Чи це казка, чи правда? Найкраще сказати — одне і друге. Бо у цій казці збереглася вічна правда: в серці народу завжди лунає голос тих, що померли за волю і щастя рідної землі.

Пояснення: ливарник — той, що з розтоплених металів виливає різні предмети, в тому числі й дзвони; **суміш** — мішанина, змішання кількох речей в одну цілість; **на зорі** — удосвіта, перед сходом сонця, рано вранці; **сполох** — алярм, тривога; **криси** — краї дзвона; **заграва** — сяйво від вогню, пожежі, сонця.
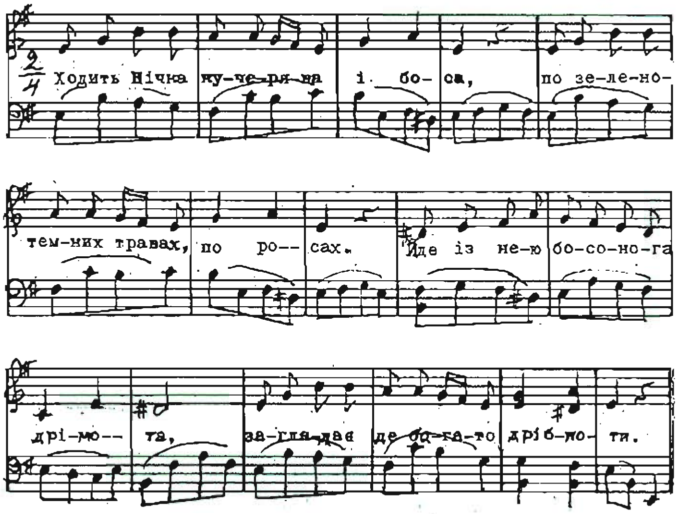

Львів: на першому пляні каплиця Боїмів, за нею вежа ратуші, з якої 1-го листопада 1918 р. замаяв український національний прапор.

Слова: Яким ВЕЧЕР *Ілюстрації: Юрій КОЗАК* *Музика: Осип ЗАЛЕСЬКИЙ*

КОЛИСКОВА

Ходить Нічка кучерява
і боса,

Йде із нею босонога
Дрімота,
Заглядає, де багато
дрібноти.

По зеленотемних травах,
по росах

Йде за ними крок за кроком,
раз за разом,

Сон-русявчик у широких
тихолазах,
В сорочинці з оксамиту
і шапчині,
Заглядає, чи вже діти
в постелині.
Чи вже діти засинають
в постелині,
Чи над ними крила мають
ангелині.

Маяти — повівати.

ПРО ЧЕРЕПАХУ, ЯКА ЛЮБИЛА ГОВОРИТИ

(Ілюстрація Юрія Козака)

В одному ставку жила Черепаха. Вона приятелювала з двома Качками, що жили в тому самому ставку.

Черепаха дуже любила їх товариство, бо могла наговоритися досхочу, а вона дуже любила балакати.

Багато літ минуло; ставок почав висихати і одного сухого, гарячого літа зовсім висох.

Качки не могли там більше жити, і прийшли попрощатися з Черепахою.

— Не лишайте мене саму, — попросила Черепаха, — заберіть з собою, бо тут я помру.

— Алеж ти не вмієш літати, — сказали Качки, як же ми тебе заберемо?

Сумно було Качкам лишати її, і вони стали думати, що робити.

— Слухай, — сказали нарешті, — ми придумали спосіб. Ми візьмемо за кінці міцну палицю, а ти схопишся за неї щелепами посередині. Ми полетимо й понесемо тебе. Тільки чи зумієш ти мовчати? Як тільки розтулиш рота — уб'єшся.

Черепаха обіцяла мовчати. Качки принесли палицю, за яку вчепилася Черепаха.

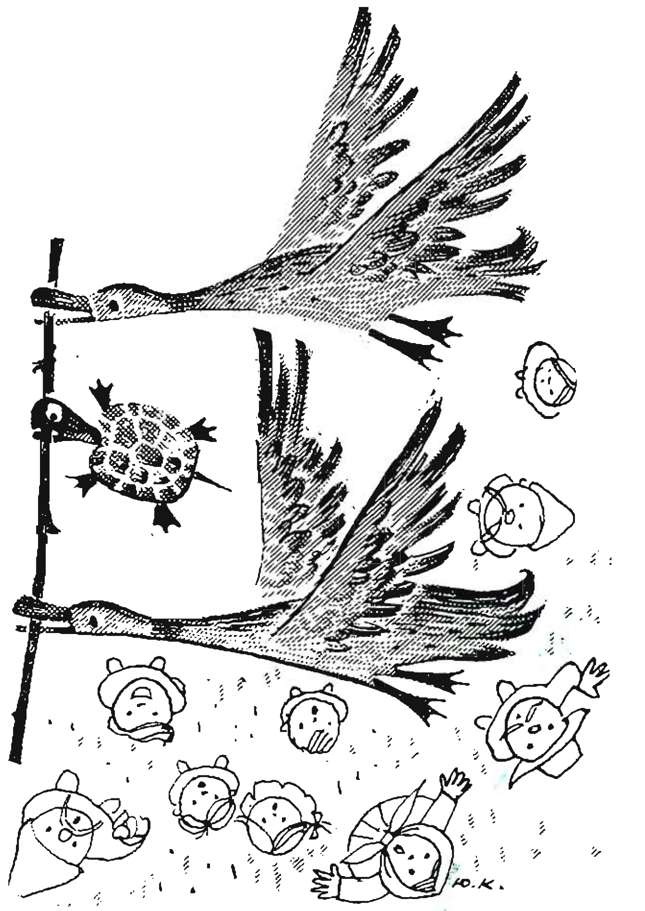
Як перелітали над високими деревами, Черепасі закортіло сказати: „Як ми високо!" — але вона згадала, що казали Качки, і промовчала.

Коли перелітали понад вигоном, вона почула, як люди, дивлячись на неї, казали:

— Дивіться, Качки несуть Черепаху!

Страшенно хотілося сказати Черепасі: „А вам яке діло?" — але ще здержалась.

Людей по вигонах і дорогах збиралося все більше й більше, і всі говорили тільки про те диво, що Качки несуть Черепаху.

Врешті Черепаха не витримала, роззявила рота, щоб сказати — „Мовчіть, дурні люди!" — але не вспіла, бо впала й розбилася.

Як то добре вміти мовчати.

ПРИВІТАЙМО ДИТЯЧУ ПИСЬМЕННИЦЮ

Була велика і страшна світова війна. Нашу Україну завоювали ворожі німецькі війська. Вождь німців Гітлер наказав вивозити українців на працю до Німеччини. Разом із своїми батьками попав у Німеччину й малий хлопчина Петрусь. Там, між чужими людьми, Петрусь пережив багато горя. Коли скінчилася війна, одного дня зустріла Петруся українська вчителька-письменниця, і Петрусь розповів їй про свої пригоди та переживання. Письменниця записала його слова в книжечку. Ця книжечка появилася друком — це „Петрусева повість". Цю книжку повинні прочитати не тільки українські діти, а й діти інших народів — така вона цікава. Живо й гарно описала Петрусеві пригоди відома й заслужена українська письменниця, Олена Цегельська.

Олена Цегельська — сьогодні найстарша українська дитяча письменниця. Саме минуло їй 75 років життя. А писати свої твори почала вона ще в 1912 році, себто 50 років тому. Написала вона для дітей десятки оповідань, леґенд, казок та байок і пише далі, бо всім серцем любить українських дітей і рада б обдарувати їх ще своїми творами. Багато своїх творів письменниця друкує у „Веселці".

Олена Цегельська живе тепер в Америці, в Філядельфії. Українські діти та їхні батьки, а разом з ними й усі читачі „Веселки" з своїми батьками складають нашій дорогій письменниці-бабусі у її 75-ліття велику подяку й пошану і з усього серця бажають їй ще довго втішатися здоров'ям-силою і написати ще багато-багато оповідань, леґенд і казок.

Вітаємо і ми нашу письменницю і до стіп її складаємо наш поклін з китицею квітів, щоб запах тих квітів нагадав їй рідну Україну з уквітчаними полями і лугами. Оту Україну, якій вона служила десятки років, як учителька- педагог, як виховниця сотень українських дітей і як творець українського слова в рідній дитячій літературі!

Редакція „Веселки", Управа та члени
Об'єднання Працівників Дитячої Літератури.

Олена ЦЕГЕЛЬСЬКА

У ШКОЛІ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Оля й Ганнуся ходять кожної суботи до IV кляси школи українознавства. Разом сидять, разом учаться, живуть дружньо.

Недавно трапилося, що обидві дівчинки принесли до школи однакові пера — і то не будь-які, а з тих, дорогих. Такі були ці пера однаковісінькі, що годі було розрізнити, котре чиє. Дівчатка часто обмінювалися ними з сміхом і жартами.

Одного разу жарти скінчилися. Треба було писати диктат — а перед ними на столі лежало лише одне перо. Друге десь поділося, зникло, мов у воду впало. Шукали гарячково попід столами, попід стільцями, вивертали течки, нишпорили по кишенях. Нема! Тоді Оля взяла зі стола перо і сказала:

— Це моє!

— Ні, моє! — заявила Ганнуся. — Добре пам'ятаю, що я його принесла.

Стали нишком сперечатися та виривати перо одна в одної з рук. Врешті сильніша Ганнуся таки вихопила в Олі перо. Оля, вся в сльозах, мусіла рад-не-рад писати диктат олівцем.

***

На другу суботу Ганнуся до школи українознавства не прийшла. Під час перерви Оля підійшла до вчительки і сказала:

— Ганнуся не буде вже більше ходити до школи. Сказала, що вона не хоче вчитися української мови й волів в суботу сидіти при телевізорі.

— Дуже мені прикро! — відповіла вчителька. Їй справді стало жаль доброї учениці, але вона ще не тратила надії, що дівчинка вернеться до школи.

Цілий місяць Ганнуся не приходила. Мимоволі вчителька почала вірити, що дівчинка залишила школу. Аж ось одної суботи Ганнуся з'явилася весела, усміхнена. Сердечно привітала вчительку, Олю та інших товаришок. Потім подала вчительці листа від батьків з виправданням своєї неприсутности: вона хворіла на ґрипу.

„Тепер наша дочка вже здорова, — писали батьки, — і може далі вчитися".

Учителька прочитала листа, поговорила про дещо з Ганнусею, а потім уважно й сумно подивилася в очі Олі. Оля зрозуміла цей погляд. Почервоніла, спустила очі й сиділа засоромлена.

***

Того дня по навчанні вчителька, порядкуючи на столі, запримітила, що не всі діти вийшли з кляси. Оля залишилася. Несміливо підійшла до стола.

— Прошу пані, я тоді сказала неправду про Ганнусю. Я . . . я жалкую! Прошу мені простити! . .

— Ах, Олю, Олю! — відповіла вчителька. — Ти заподіяла велику кривду не лише своїй товаришці. Ти обмовила її та принизила в моїх очах, але й моєму серцю завдала великого болю, коли сказала, що Ганнуся не хоче вчитися нашої рідної української мови. Ці твої слова дуже мене заболіли. Чому ти це зробила?

Оля, схлипуючи, почала розказувати:

— Ох, прошу пані, в мене тоді була така злість на Ганнусю, такий жаль, такий великий жаль! Я хотіла зробити їй якусь капость. Вона видерла в мене моє гарне перо. Вона добре знає, які ми бідні. Удома нас п'ятеро дітей, і всі ми ходимо до школи. Мама не працює. Вона довго складала грошик до грошика, щоб купити й подарувати мені перо в нагороду за гарне свідоцтво. Ах, як я любила те перо! Як я ним пишалася! Вона знала про це, а проте відібрала його в мене! Вона ж дома одиначка, завжди має гроші і могла собі купити інше. А тепер я пишу олівцем і боюся сказати мамі, що моє перо пропало . . .

Оля заплакала. Учителька глибоко задумалася.

— Чому ж ти, Олю, відразу не розказала мені про це все так щиро, як сьогодні? Чому рішила помститися на подрузі? Коли б мені сказала, що це перо — такий дорогоцінний для тебе скарб, то, може, знайшлася б яка рада.

— Ах, прошу пані, нема ніякої ради! У нас нема грошей!

Однак, рада знайшлася.

Учителька взяла Олю з собою до шкільної канцелярії. Там уже не було нікого. Вона висунула шухляду столика, і Оля побачила там різні предмети.

— Бачиш, Олю, — сказала вчителька, — тут є різні речі, що їх учні згубили або забули в школі, а потім не зголосились по них. Ось окуляри, ґумки, олівці, ножики і пера. Є тут і нове шкільне приладдя, що його пан директор купує і часом дарує незаможним дітям. Оглянь це все й вибери собі якесь уживане або й нове перо. Я тобі його дарую.

Оля зраділа і почала нишпорити в шухляді. За хвилину скрикнула з великою втіхою:

— Ось моє перо! Моє власне перо! Ах, прошу пані, яке щастя! Я його впізнала!

— Напевно шкільний сторож знайшов його! — сказала вчителька. — Мабуть, ви обидві, шукаючи, закотили перо десь під стіну, в куток, а сторож знайшов і заніс до канцелярії.

Учителька була також рада.

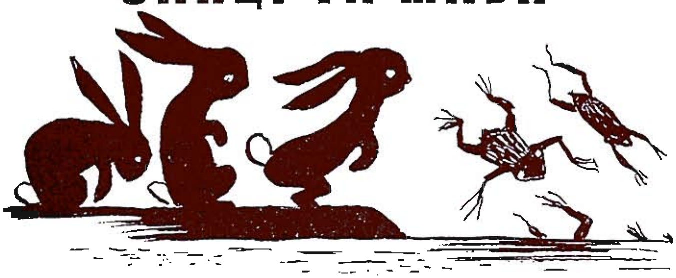
— А тепер візьми собі своє перо і тішся ним! За кару розкажи Ганнусі все дочиста і перепроси її!

— Напевно я це зроблю! Думаю, що вона мені простить. Але . . . чи пані вчителька мені простили?

Учителька поклала теплу руку на голівку дівчинки, і вони глянули одна одній в очі. Ув обох в очах виблискували сльози радости.

Борис ГРІНЧЕНКО *Ілюстрація Е. КОЗАКА*

ЗАЙЦІ ТА ЖАБИ

Посходились зайці в лісі та й стали тужити:

— Не дають нам на цім світі спокійно прожити: нас і люди вбивають і вовки й лисиці, і орлятам на поживу ловлять нас орлиці. Нам щодня і страх і мука! . . Як отак труситись, то ходімо ми до річки, бо краще втопитись!

І зайці всі пострибали топитися в річці і до берега прибігли, а там на травичці жаби купами сиділи, — зайців ізлякались, — бовть! бовть! бовть! — усі у воду швидше поховались. А зайці тоді гукають:

— А стривайте, братця! Є такі звірі на світі, що і нас бояться. Мабуть, їм життя ще гірше, аніж нам на світі, так не будемо топитись, а ходімо жити!"

ДІМА

ЛИСТОПАД

Тихо й повільно
На землю промоклу
Падає мрійне
Листя пожовкле.

Сонця проміння
Поблідло неначе,
Вітер осінній
Жалібно плаче.

Радісні співи
Пташині замовкли . . .
Пада тремтливе
Листя пожовкле

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІС

ЛІС УЛІТІ

Тихо над річкою, ніченька темная,
Спить зачарований ліс.
Ніжно шепоче він казку таємную,
Сумно зідха верболіз.

Ах, як приємно у лісі в гарячий літній день! Прохолода і спокій. Як таємничо, навіть трохи страшно, у густому лісі вночі! Здається, ніби духи-лісовики ходять поміж деревами, а в лісових потоках і озерцях хлюпочуться русалки й водяники. Між деревами бігають лісові звірята. Увесь день вони відпочивали, а тепер вийшли шукати здобичі-поживи. Ось прошмигнула лисиця; вона біжить у поле шукати сонних птахів, а може загляне аж у село, де вполює яку курочку, що не вернулася впору до курника. А там інша лисиця вже вертається з ловів, тягнучи за собою молодого зайчика, що його впіймала на полі. Поспішає до лігва у норі, бо там голодні молоді лисенята чекають на маму. В іншому місці сарна з двома сарнятами пробивається обережно в напрямі до поля, щоб попастися на свіжій зеленій травичці. Зайчики вже від заходу сонця пасуться під лісом на конюшині, насторочують вушка й наслухають, чи не підкрадається до них лисиця або собака. У великих карпатських лісах виходить із свого лігва голодний „вуйко"-ведмідь; іде на полонину, де у стаї ночує гуцульська маржина-худібка. „Вуйко" рад би вполювати на вечерю овечку або теличку, але побоюється, щоб не зачули його вівчарські собаки, що пильнують отари. Як зчинять гавкітню, то побудять пастухів, і тоді не з добром буде „вуйкові", бо пастухи мають рушниці й цільно стріляють.

Ясень.

Перед сходом сонця ліс сповнюється співом птахів. Це вже молоде покоління співаків учиться пташиних пісень від своїх батьків. А ось чути веселі голоси хлопців та дівчат. Хлопці вилазять на лісові черешні і зривають ягоди, складаючи їх у козуби, зроблені з кори дерев. Дівчата збирають на прогалинах суниці й малину або чорні ягоди, що називаються черницями.

Сосна.

Тут і там чути глухий стукіт дятля. Немов лікар, обстукує він дерево — чи часом воно не хворе, чи не нищать його черв'ячки. Якщо їх знайде, відколупує дзьобом кору, виїдає черв'ячків і так охороняє дерево від хвороби. В коронах дерев чути голоси диких голубів, а понад лісом несеться скигління яструбів, кань і мишоловів — птахів-хижаків, що бистрим зором вишукують здобич внизу, на землі.

А в підшитті лісу з теплої вологої землі виставляють голівки гриби. Тут і справжній гриб-боровик, і подібний до нього козар, чистенький білюх, рожеві голубінки, маслючки, лисички і найгарніший поміж ними мухомор, білий з червоним капелюшком. Так що ж, гарний він на вигляд, а їсти його не можна, бо отруйний.

Приємно минає час у лісі. Іноді й не помітиш, як затихне спів птахів, сонце закриють чорні хмари і здалеку залунає зловіщий гуркіт . . . Це — наближається буря. О, тоді в лісі страшно! Зривається вітер, термосить і гне додолу галуззя дерев, ламає або вириває з корінням слабші і старіші дерева. Блискавки прорізують темінь, розколюють дерева і валять їх на землю. Струмені дощової води спливають по стовбурах дерев, немов малі потічки. Життя в лісі завмерло, все поховалося. Та поволі буря стихає, гуркіт грому віддалюється, дощові струмені меншають, з-за хмар виходить сонце, і знов лунає радісний спів птахів. Подув свіжого, чистого вітру голубить дерева.

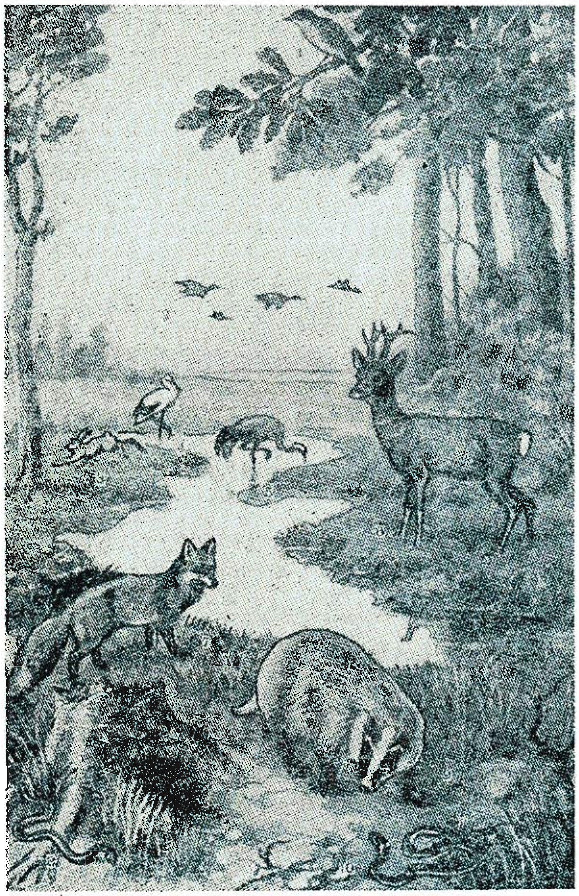
Так проходить літо і повільним кроком

НАБЛИЖАЄТЬСЯ ОСІНЬ...

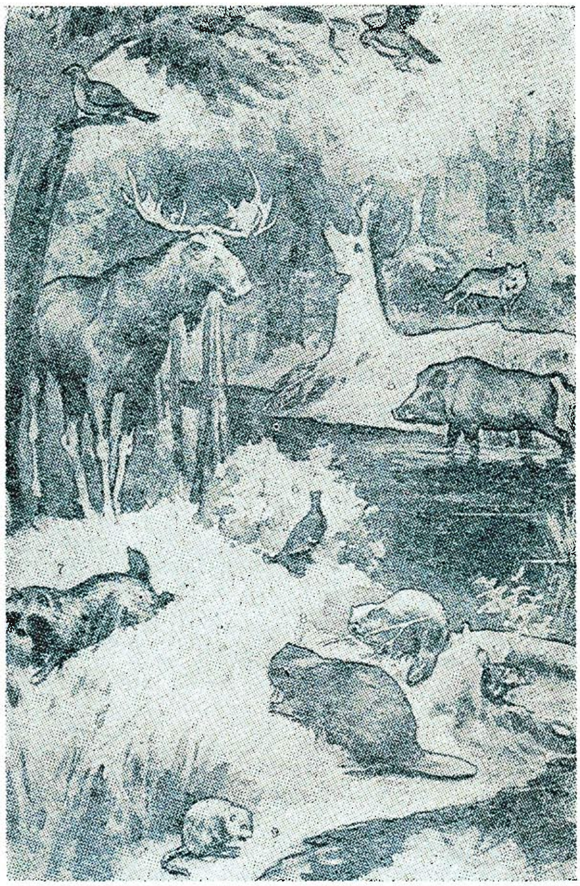
Останній птах в вирій летить,
Остання квітка в'яне,
Листками вітер шелестить,
Немов говорить: цить, ах, цить,
Тепер спокій настане...

У лісі сумно. Лісові співаки покидають рідну землю і летять у теплі країни на зимівлю. Перші відлітають зозулі. Їм не цікаво вже тут, і діла нема ніякого. Діток вигодували чужі батьки, нема й смачних волохатих гусениць, що вже перетворились у лялечки і так зимуватимуть у затишних місцях. Услід за зозулями відлітають соловейки, коси, дрозди, дикі голуби. Залишилися тільки ті птахи, що цілий рік живуть на рідній землі, не зважаючи, чи добро тут, чи лихо: дятлі, сороки, ворони, яструби, мишолови, кібці, а з менших — синички та королики. Доспівають лісові овочі: жолудь на дубі, буква на букові та смачні горішки ліщини. Починається рай для вивірок: є чим поживитися і є що сховати на час зими та ранньої весни.

Дні стають щораз коротші й холодніші. Дерева приготовляються до зимового відпочинку. Вони стягають свої соки-поживу з листків у стовбури, і тому зелена барва листя міняється на жовту, помаранчову, червону аж до фіолетової. Тепер ліс грає всіма кольорами, бо є ще й зелена у чатинних дерев; вони ввесь рік пишаються зеленню своїх шпильок. Та ця гра кольорів довго не триває. Від перших осінніх приморозків листя з дерев спадає й шелестить у вас під ногами. Ящірки, вужі та салямандри, а також лісові миші шукають захисту під грубим покровом листя, щоб там переспати зиму. Білка, борсук і їжак вистелюють листям свої лігва і сплять у ньому, мов на перині.

Природа і тваринний світ лісостепу: соловейко, дикі качки, заєць, бузько (лелека, чорногуз), чапля, козуля, лисиця, змія-мідянка, борсук, вуж.

Природа і тваринний світ Полісся: глухар (дикий голуб), яструб (шуліка, кобець), лось, вовк, дикий кабан, тетерев (дикий півень), дикий собака, бобри, ондатра.

Та найбільше потрібне листя вуйкові-ведмедеві, бо він будує собі на зиму цілу „хату", яку люди називають „ґавра". У глибокому лісі під великим грубим стовбуром він ставить з галуззя дашок, усередину наносить листя, моху і тут лягає спати. Груба верства снігу вкриває ведмежу хату, і тому там затишно й тепло. У морозні погідні дні можна помітити легенькі смужки пари, що виходять з ґаври — це вуйко дихає. Тільки не будіть його, не зачіпайте його зимівника, бо вуйко не любить жартувати!

Та залишімо вуйка і вернімось на доли, куди вуйко з гір не заходить і де панує безсніжна

осінь. Після відлету птахів стає тут тихо, але час від часу ліс сповнюється гомоном людей. У погідні дні діти з села збирають горішки ліщини й бучини, а жінки й дівчата — гриби, яких тепер ще більше, ніж було влітї. Тепер густо ростуть підпеньки. Люди варять їх свіжими або сушать і переховують на зиму. Селяни громадять сухе листя і мох, бо одне й друге потрібне у сільському господарстві, головно на підстілку для домашніх тварин.

Дикі свині, що влітї сиділи в густих лісових чагарниках і живилися корінцями рослин, виходять із своїх криївок поласувати горішками дуба чи бука та закусити колосками вівса, кукурудзою або картоплею. За цим добром виходять вони на поля, хоч це не дуже безпечно, бо селяни сподіваються в цю пору гостини диків і бережуть свої поля від непрошених гостей. Та голод — великий пан! Звідки взяти поживи, коли земля вкрита снігом і замерзла? Тому диким свиням треба восени добре наїдатися, щоб наросла під шкурою груба верства сала.

ЛІС НА ЗИМОВОМУ СПОЧИНКУ

Летять листки, пожовклі і зів'ялі,
Летять до ніг і сумно шелестять.
Затих гайок, і верби кучеряві
Пташиним співом вже не гомонять.

Ліс посумнів і насторожився. Зимове сонце заглядає поміж безлисті дерева, воно вже не всилі розігріти холодну землю, не всилі розтопити сніг, що білою скатертю вкрив землю. Тільки у чатинних лісах трохи веселіше: свіжа зелень чатиння, шишки, що висять на галузках, мов прикраси на ялинці, не вкрита снігом земля навкруги стовбурів — усе це немов острівці серед білого моря. Молоді зайчики, що вперше у житті побачили сніг, стають на задні лапки і приглядаються до незнаних їм сніжинок. У лісі тихо, хіба часом чути глухий стукіт дятля. Інші птахи підлітають ближче людських осель, де трохи затишніше і де можна скоріше знайти поживу. Забігає в село і лисиця, навіть голодні вовки підходять до людських осель. Лісову тишу порушують хіба люди, що тут узимі рубають дерево. Тепер його легше вивезти з лісу, а дерево потрібне людині і для будови, і для палива, і для фабрик.

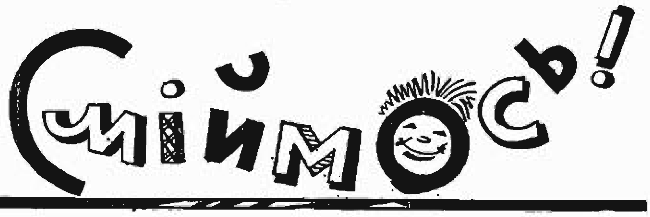
Мов утомлений працею господар, ліс спочиває, він заслужив собі на зимовий відпочинок.

Дядько Лісовик

КУТОК ЮНИХ ТАЛАНТІВ

Роман Безхлібник — 15 років, учень Дитячої Образотворчої Студії в Торонті: Гарбузи

ЗАДАЧА

Учителька картає Михася:

— О, це зовсім негарно! Твоя задача на тему „Мій собака" слово в слово така сама, як задача твого брата!

— Так, прошу пані, бо я і він маємо того самого собаку!

***

ДАЛЕКИЙ СВОЯК

— Чому ти, Петрику, сказав, що цей хлопець, який вибив шибу, є твій далекий свояк. Це ж твій брат.

— Але далекий. Я є найстарший, а він — шостий . . .

***

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК

— Дядьку, ваша трубка — це найкращий подарунок на день мого народження!

— Невже? Ти ж дістав багато прекрасних подарунків . . .

— Так, але мама дає мені щодня кводра, щоб я не трубів . . .

ОЙ, КУВАЛА ЗОЗУЛЕНЬКА...

(З народної творчости)

Ой кувала зозуленька у садочку,
Прихиливши голівоньку до листочка:
— Ой минуло, минуло красне літечко!
Ой пожовкло, злетіло рясне листячко!

Вже ж не будуть садочки зеленіти,
Тільки будуть під сніжечком чорніти.
А як вернеться літечко тепленьке —
Знову будуть садочки зелененькі.

Текст: Роман ЗАВАДОВИЧ *Ілюстрації: П. ХОЛОДНИЙ*

ГОЦА ДРАЛА

**Хоч і осінь вже настала,
Не дармує Гоца Драла.**

**Вийшла вранці на горбок —
На горбку росте грибок . . .**

**Отакий собі кругленький,
Мов наперсток той маленький.**

**Підеш, грибку, в юшку ти,
Та хвилину ще рости!"**

**Аж додому Гоца Драла
По сокиру почвалала.**

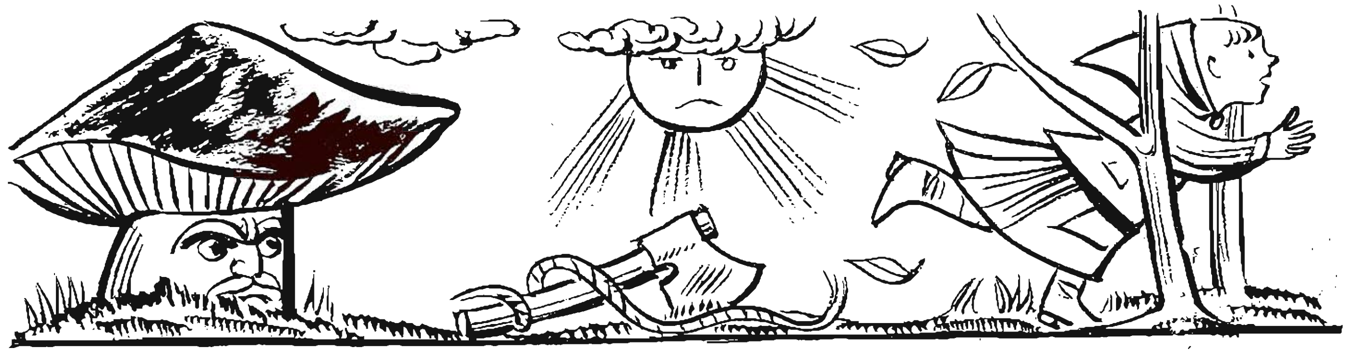
**Повертається, аж глип —
Із грибка зробився гриб!**

**„Швидко ти ростеш, небоже!
Ще зажду з хвилину може".**

**На сухім листочку Драла
Сіла ждати й задрімала.**

**Ріс той гриб все ширше й вище,
Аж з гриба зробивсь грибище.**

**Став грибище страх страшний,
Мов розбійник лісовий.**

**Як збудилась Гоца сміла,
То злякалась, аж зіпріла.**

**І втікала шах-шарах,
Аж шуміло у кущах.**

Сценарій і текст: Р. ЗАВАДОВИЧ
Scenario and story: R. ZAVADOVYCH

Ілюстрації: П. ХОЛОДНИЙ
Illustrations: P. CHOLODNY

БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК
ІСТОРИЧНА КАЗКА

UKRAINIAN TALE
BOHDAN, KOZAK-SORCERER

РОЗДІЛ XXI: ЗАСІДКА
CHAPTER XXI: THE AMBUSH

Перед засідкою козаки раптом розскочилися на дві сторони.

Before they reached the ambush, the Kozaks suddenly separated into two groups.

І, поки стало видно, що за ними женеться польська кіннота . . .

And before it could be noticed that they are being pursued by the Polish cavalry . . .

. . . затріщали підрізані дерева і стали падати вниз.

. . . the undercut trees began to creak and fall down.

Поляки з засідки не пізнали своєї кінноти і в додатку привітали її рушничним вогнем.

The Poles hidden in the ambush did not recognize their own cavalry and, in addition, greeted it with a burst of gunfire.

Кого з вершників не придавили дерева і не поцілили кулі, той провалювався у викопані рови.

Those of the cavalrymen who were not crushed by the falling trees or felled by the bullets, fell down into the holes dug in the ground.

Нараз польський старшина схопився за голову: — Що ми зробили?! Ми побили своїх!

Suddenly, the Polish officer groaned: "What did we do? We have killed our own soldiers!"

(Закінчення буде)

(To be concluded)